

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino
Lugduni, M. DC. LXXX.**

20. An vt dicatur donatio remuneratoria, merita debeant æquivalere
donationi. Ex part. 8. tractat. 6. res. 120.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

Sup hoc in
§§ nos prae-
terea infra
in Ref. 62.
&c.

Sup. in Ref.
quae hic est
infra 45 §.
Notandum.

donationes inter se ipsas de iure prohibita. Idem de donatione remuneratoria inter vitum & uxorem iuxta Menochium lib. 2. de arbit. cas. 132. n. 4. Itaque in foro externo opus est, ut probentur merita, alioquin in foro non censetur donatio remuneratoria, nec valebit ut talis, quando donator in donatione de meritis non meminit, ut supra diximus. In foro autem poli non est necesse, ut ea merita probentur, sed sufficit, si de illis donatario confiteretur, ut eam donationem tanquam remuneratorem in foro conscientiae retineat, quia probatio tantum desideratur, ut iudici in foro externo veritas constet. Ita Nauarr. c. 17. n. 145. & prae allegatos Molina 101. de iust. disp. 2. 44. §. quando constat, Guttierrez de iuram. p. 2. c. 5. n. 18. Sancius cit. disp. 6. lib. 6. num. 3. Bart. in l. si forte ff. de cast. pecul. & alij. Et haec omnia docet Fagundez de contrah. lib. 4. c. 3. n. 25. & 3.

3. Nota tamen hic, quod secundum aliquos, Principis liberalitas non exigit, ut donatarius probeat meritum causas. Decianus respons. 25. n. 79. vol. 1. Natta cons. 674. n. 9. lib. 4. Joseph. Ludouic. cons. 16. num. 360. & seq. Principi enim de meritis affirmanti plena fides adhibenda est, et aliter donatarius merita docere, & ostendere nequeat. Grammaticus cons. 100. n. 55. Decianus d. resp. 21. n. 37. cum seq. lib. 1. Ratchbar q. 11. n. 28. p. poster. Sed de hoc infra redibit sermo.

4. Non deferam tamen hic adnotare Henticum Bocerus tract. de donat. c. 13. n. 11. & Pinellum in l. 1. C. de bon. matern. p. 3. n. 60. docere simplicem, siue propriam esse donationem, si non sit dictum ob praestita merita donationem fieri, quod probant per textum in l. donari. ubi Decius & Cagnolus ff. de reg. iur. & in l. donari. ff. de donat.

5. In dubio autem, an donatio sit remuneratoria, an meritis gratuita, & liberalis censendum est esse remuneratorem, quia, ut inquit Vlpianus in l. hoc adiecto, ff. pro socio, longe frequentius est homines non donare, nisi ob merita, ut idem docet Decius cons. 10. Tiraquellus in l. si unquam, v. Donatione largitus, n. 77. Menchaca de success. creat. §. 17. n. 111. Pinellus l. 1. C. de bon. matern. §. p. n. 60. vers. Probatur, & alij.

RESOL. XIX.

An dicatur donatio remuneratoria, quae efficitur propter obsequia debita?

Et an donatio remuneratoria non egeat insinuatione, dummodo merita quantitate donationis adaequantur? Ex p. 8. tr. 6. Ref. 119.

Sup. hoc lege
doctrinam
p. 8. & §. 8.
not. iteq.

1. **R**espondeo negativè, & idè ut donatio facta ab illo, qui donare non potest (quia prohibitus est) valeat propter remunerationem, necesse est talia esse obsequia, ut ad ea petenda competat actio, ut tradit Tiraquellus in d. l. si unquam, v. Donatione largitus, n. 108. Decius cons. 101. n. 6. Pinellus in l. 1. C. de bon. matern. p. 3. n. 59. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 36. n. 4. Borrel. in su. dec. p. 3. d. tit. 9. n. 171. cum seq. Ponte cons. 50. n. 22. lib. 1. Giurba ad statut. Messanen. c. 1. gloss. 10. n. 15. Castillo 10. 5. cap. 80. n. 37. vers. scd nec quartum, & n. 38. & 39. Garcia de coniugali acquies. n. 54. qui resoluit obsequia ab amico facta donationem remuneratorem non inducere, & huic casui textus formalis est c. relatum, de testam. ibi: Iuxta servitij merita, ubi aduertit Barbosa in collectanea, n. 7. & ex hoc dicitur remuneratorias donationes non ex obsequiis, ex quibus actio competat, provenientes nullo modo à gratuitis differre, ut post plures probat Cabedo dec. 36. n. 6. p. 2. Surdus cons. 419. n. 12. vol. 3. Reges & ostr. in l. 1. ff. de filijs officiali. lib. 12. n. 40.

2. Vnde ex hoc sequitur quod donatio facta à Rege militi, vel vassallo, qui ei servit in suo officio, dicitur ex causa lucrativa, & non onerosa, Cabedo dec. 36. n. 12.

p. 2. & cum aliis Tapia dec. 6. n. 26. Regens Constant. in l. 1. C. de filijs offici. lib. 12. n. 42. pag. 280. Georg. defendens, c. 33. n. 3. & 4. pag. 199. Phabus dec. 184. n. 18. & 19. p. 2. ubi resoluit donationem Regis factam vassallo ob obsequiorum remunerationem esse gratuitam, quae omnia valde notanda sunt.

3. Vnde Fagundez de contrah. lib. 4. c. 3. n. 8. sic asserit. Sequitur tertio, ut donatio remuneratoria talis dicatur, & sit, debere esse insignia ea obsequia, & benemerita propter quae fit non enim quaecunque merita sufficiunt, ut donatio remuneratoria dicatur, ut optime animadvertit Guido Papae dec. 95. fol. 184. & Sancius 101. de matrim. lib. 6. disp. 6. n. 5.

4. Sequitur Quarto, debere obsequia, & merita non esse alias debita, si enim essent alias debita, non essent remuneratione digna: in soluendo enim illo, ad quos quis tenetur, non potest existere liberalitatis meritum, quod pro ista liberalitate remuneretur, ut bene animadvertit Sancius n. 6. Ita Fagundez.

5. Hinc sequitur, ut optime observat Bocerus tract. de donat. c. 3. n. 13. quod opera, & obsequia, quae liberis parentibus & vxor marito debet pro meritis, (ut ex illis remuneratoria censetur donatio) non habentur, nisi si in eiusmodi officia obsequialia diutissime cum magna cura, & sollicitudine, in gravi quapiam, & longa egritudine parentis, & mariti impensa fuerint, ut latissime varios in hanc sententiam adducens Autores, ostendit Tiraquellus in d. l. si unquam 8. in v. Donatione largitus, n. 106. & 107. & 108. C. de renouand. don.

6. Notandum est etiam hic obiter donationem remuneratorem non egere insinuatione, dummodo merita quantitate donationis adaequantur, & probetur. Ita ex Oldrado, Curtio, & Claro docet Azorius p. 3. lib. 11. c. 6. quae 4.

RESOL. XX.

An ut dicatur donatio remuneratoria, merita debeant equivalere donationi? Ex p. 8. tr. 6. Ref. 120.

1. **R**espondeo affirmatiue. Sed difficultas est inter Doctores, qualiter haec merita debeant equipollere: Quidam asserunt, oportere, ut omnino merita aequalia sint rei, ob merita donata, sic Arias Pinellus lib. 2. l. 1. p. 1. c. 4. n. 3. de rescind. v. d. & videntur tenere omnes Doctores, numero praecedenti allegati, quia fere omnes illi absolute docent debere esse aequalia merita rei donatae.

2. Sed haec sententia communiter reicitur: quia gratitudinis lex postulat, semper plus reddi, quàm sit acceptum, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 106. a. 6. ex Aristotele 5. Ethic. c. 5. Et rationem huius reddit S. Doctor: nam recompensatio gratiae, seu beneficii, respicit beneficii secundum voluntatem beneficientis. In quo quidem praecipue hoc commendabile videtur, quod gratis beneficium contulit, ad quod non tenebatur: & idè qui beneficium accepit, ad hoc obligatur ex debito honestatis, ut similiter aliquid gratis impendat. At non videtur gratis aliquid impendere, nisi excedat quantitatem accepti beneficii, quia quando recompensat minus, vel aequale, non videtur facere gratis, sed reddere, quod accepit, & idè gratiae recompensatio semper tendit, ut pro suo possit aliquid maius retribui. Quare Seneca lib. 2. de benefic. c. 18. ita scribit. Diligentius querendus est beneficij, quam pecuniae creditor; huic enim reddendum est, quantum accepit, illi vero plus soluendum est.

3. Alij dixerunt, tunc merita, seu obsequia dici equipollentia liberali concessioni privilegij, seu donationi, quando talia obsequia, seu merita ad minus attingunt dimidium valoris rei, ob merita donata, iuxta l. 2. C. de rescind. vend. Ita Baldus in Authen. ex resc. C. de collat. ubi Romanus, & alij, quos refert Tiraquellus verb. si unquam.

enquam, v. *Donatione largitus*, n. 81. Sed hæc opinio nullo solido fundamento nititur: vnde merito illam reiciunt Tiraquellus *loc. cit.* n. 82. Ioannes Lupus *rubric. de donat.* §. 10. n. 29.

4. Alij tenent, merita, seu obsequia dici æquivalentia, quando in modico excedit donatio meritum valorem, nempe, in quarta parte, vt si merita valeant duodecim, vt donentur sexdecim: tunc enim tota donatio censetur remuneratoria; secus verò si excessus sit minimus, quia tunc in illo erit liberalis donatio. Ducuntur ex *l. si vero* §. *Idem Papinianus*, ff. *mandat.* quia ibi patronus donat erant fundum liberti, postea pretij, quod soluerat pro eo fundo, & libertus postea consentiens fundum vendi per patronum, censetur animo remunerandi consensisse, ut valeat venditio facta per patronum, & ipse integrum pretium recipiat. In quo non tantum cõtinetur beffis pretij, quod patronus ei donat, sed etiam triens pretij quod ex propriis bonis libertus soluerat. Hanc opinionem tenent Nauarr. *de ed. g.* l. n. 91. & in *Apolog. ad eum librum*, in prima edit. q. 1. m. 11. §. 1. n. 6. & Barbof. *l. que doctis*, 60. ff. *sol. matr.*

5. Ceterum, quamvis hæc sententia probabilis sit, vt fatetur etiam Sanchez *lib. 6. de matr. disp. 6. n. 9. in fin.* nihilominus probabilius est hoc arbitrio prudentis relinquendum esse, attenda donantis qualitate. Cum soleant diuites ac nobiles multo maiorem referre gratiã, c. 1. de donat. sic Tiraquellus in *l. si vnquam*, v. *Donatione largitus*, n. 82. & 86. *Cod. de reuocand. donat.* Iul. Clarus *lib. 4. recept. §. donatio*, n. 8. §. *sed pone Ioan. Garcia de donat. remuner.* n. 53. Socinus *senior conf. 295. col. 3. versic. circa secundum*, Menochius *de arbit. lib. 2. centur. 2. ca. 13. n. 7. & 9.* Tapia in *l. fin. ff. de const. Principi*, 2. p. c. 9. n. 8. & Sanchez *loc. cit.* Quare optimè Tiraquellus, Menochius, Tapia, & Sanchez inquirunt, totam donationem dici remuneratoriam, quamvis merita excedant id quod diuites, ac nobiles in eo euentu remunerare solent. Sed circa præsentem questionem vide omnino ex Theologis, præter citatos, Fagundez *de contr. lib. 4. c. 3. n. 6.* ex Iuriscõsultis Bocerus *tr. de donat. c. 13. n. 22.*

RESOL. XXI.

An donatio remuneratoria, & ex causa possit reuocari ob ingratitudinem? Ex p. 8. tract. 6. Resol. 117.

1. R Espondeo negatiuè ex *l. si pater*, 34. §. *ult.* vbi Glossa in *v. Irreuocabilis* ff. *de donat.* & *l. meum* §. *animaduertendum*, vers. *sed vim*, ff. *quod metus causa*, Iason in *lex hoc iure* §. n. 54. ff. *de inst. & iur. Alexander conf. 216. n. 3. vol. 2.* Hippolytus *ad tit. Inst. de donat.* n. 107. Cachieranus *dec. Pedem.* 139. n. 9. & 28. Tiraquellus in *l. si vnquam* 7. in *v. Donatione largitus*, n. 13. 14. 15. 17. C. *de reuocandis donationibus*, Iosephus Ludouicus in *communibus conclusionib. concl.* 18. n. 333. Modestinus Pistor. *conf.* 13. n. 67. lib. 3. Menochius *conf. 1. n. 67. lib. 1. conf. 331. n. 66. lib. 4.* Natta *conf. 121. n. 14. tom. 1.* Antonius Gabriel Romanus *de iure quasito non tollend. concl.* 6. n. 6. & *conclusionem* 7. n. 2. Emmanuel Suarez in *thesaur. recept. sent. lit. D. n. 235. & 236.*

At dissentit ab hac opinione Arias Pinellus in *l. 1. C. de bonis matris*, p. 3. n. 62. vers. *Infertur septimo*, pag. 381. & Fridericus Bruckman *tr. de Regalib. memb. 2. eff. 7. n. 117. & seq. c. 4.*

2. Sed et si donator meritum nomine non competit actio (quo vtuntur argumento) quia tamen nominatim & expresse ob merita donatarij in ipsum cõtulit donationem, proindeque potius permutare, & compensare, quam donare dicatur, vt supra ex iuris textibus ostendi, inhaerendum videtur opinioni communi. 3. Cui nihil refragatur, quod conditio indebiti competit quoque aduersus eum cui solvens ad auxilium

tenetur Petr. Collat. in *l. naturaliter* 13. ff. *de condit. ind. deb.* Reulmerus *ad l. 1. Erator* & *frat.* 18. ff. *de cond. ind. deb.* & alij, quos refert, & sequitur Haxelma *disp. 10. rhes.* 8. Aliud est enim soluere, aliud donare: qui soluit, necessitate se obligatum ad soluendum existimat; qui verò donat, certus est, se ad donandum non esse astrictum, *l. donari* 82. ff. *de reg. iur.* & *l. donari* 29. in *princ. ff. de donat.*

4. Itaque dicendum est, quod supra affirmauimus, donationes ob causas non posse reuocari ob ingratitudinem, quicquid asserat Pinellus. Et ita nostram sententiam præter Doctores citatos tenet doctus Neguerol. *tom. 1. allegat.* 6. n. 86. & Molina *de primog. lib. 4. c. 11. n. 45.* & ex Theologis alter Molina *de iust. tom. 2. disp. 291.* Baunius *tom. 3. lib. 11. c. 8.* & Fagundez *de contr. lib. 4. c. 3. n. 7.* quibus omnibus adde ex Iuriscõsultis Gabreros *de mens. lib. 2. c. 3. n. 38.* & ex Theologis Vvadingum *tract. de contr. disp. dubi. 12. §. 1. n. 5.* & Cardinalem Lugo *de iust. tom. 2. disp. 23. sect. 12. n. 75.* qui obseruat aliquos, superius dicta limitare & asserere reuocari posse donationem remuneratoriam, quæ licet facta fuerit ex decencia, liberalis tamen est, vt si famulo ultra stipendium debitum, aliquid vltius datum est ob benè præstitum obsequium, vel si Princeps remuneret obsequia subditorum; ita Pinellus, quem refert, & sequitur Molina. Hoc tamen verum existimo tunc solùm, quando donatio fuit absolute gratuita propter excessum, quo merita remunerata fuerunt, inò nec tunc reuocari posset tota donatio, sed solùm quoad excessum; qui solus fuit gratuitus, reliquum verò fuit datum ex causa ex debito gratitudinis.

RESOL. XXII.

An donator teneatur emptione, si donatio sic remuneratoria? Ex p. 8. tr. 6. Resol. 118.

1. P Ro affirmatiua sententia non desunt Doctores, quos refert, & sequitur Tiraquellus in *l. si vnquam*, 8. in *v. Donatione largitus*, n. 59. C. *de reuocand. don.* At negantem sententiam probat Decius in *l. si donatio*, n. 13. n. 25. & seq. C. *de collat.* hoc argum. quod donatario nulla competeat actio pro illa remuneratione sibi facta, & sic pro re donata, proindeque nec emptionis nomine agere posse existimatur. Et certe aientem non inuat opinionem textus in *l. idemque* 10. §. *ult.* & *l. si vere non remunerandi* 12. in *princ. ff. mandat.* Nam mandari actio, de qua ibi agitur, non competit donatario contra donatorem, sed aduersus debitorem, cõtra quem nata fuit etiam ante remuneratorem donationem.

2. Sed his non obstantibus, Menochius *conf. 422. n. 19.* & Bocerus *tr. de donationib. c. 3. num. 91.* putant etiam si donatio remuneratoria inceperit à promissione datorem teneri ad emptionem: quod etiam docet Vlrius Hunnius in *Encyclopadia iuris*, p. 3. tit. 26. c. 5. n. 21.

RESOL. XXIII.

An in donatione remuneratoria facta à Noutio seruanda sit forma prescripta à Concilio Tridentino, c. 16. sess. 25. de Reformat?

Et in textu huius Resolutionis refertur donationes remuneratorias inter patres & filios, ac inter coniuges, & filium spurium: & inter Clericum, & concubinam valere. Et quod ob beneficium in pupillum, vel adolescentem collatum tutor, aut curator de bonis pupilli, vel adolescentis remuneratorem donationem facere possit. Idem est de Procuratore Generali cum liberis administratione constituto. Ex p. 8. tr. 6. Resol. 121.